

ONZE VOORZANGER.

I.

In de vroegste herinneringen uit mijn jeugd is het beeld geweven van den man, wiens titel hierboven is vermeld. (Natuurlijk moest het eigenlijk wezen „Voorzinger,” maar hij had nu eenmaal zijn „officiële naam” en zulk een is goed ook als hij verkeerd is.)

Niet dat ik in mijn vroege jeugd reeds zoo bijster kerkelijk was, maar ons huis stond op een gracht, die aan haar uiterste einden twee kerken had, een Gereformeerde of Hervormde en een Luthersche. Zondagsmorgens even negen uur begon „t al te loopen” op onze gracht, zooals wij het noemden. Dit waarschuwde mij, dat het tijd werd, aan de kerk te denken, of, voor ons jongeren, aan de kinderkerk, die, naar een goede gewoonte, gelijk met de groote-menschen-kerk werd gehouden. Om negen uur echter had ik nog den tijd. Een tweede waarschuwing zou zeker volgen.

En die verscheen, klokke halftien, geen seconde vroeger of later, in de gestaltenis van onzen voorzanger, die, op weg kerkwaarts, bij ons voorbij moest. Was dat geschied, dan had ik geen tijd meer te verliezen, en wist ik, dat ons gezin „neerstigh na de kerck” toog, gelijk het Haneboek zegt.

Meestal bezochten we hetzelfde gebouw. Vandaar „onze” voorzanger.

* * *

Onze voorzanger was vóór alles een *deftig* man.

Titus 2 vs. 7 was een tekst, hem boven alles dierbaar. Hij zou er over gepreek hebben, als dat maar gemocht had. „Deftigheid” te betoonen in zijn ambt — hij achtte zich ten volle een „ambtsdrager” — was zoo goed hem bevolen, als wijlen broeder Titus. 't Was in zekeren zin maar goed, dat onze voorzanger geen Grieksch kende. 't Mocht hem eens aangaande de juistheid der vertaling van vs. 7 aan het twijfelen hebben gebracht, en dan....

Als hij zoo des Zondagsmorgens in de hoofdstraat van ons stedeke verscheen, zou menig vreemdeling in hem veeleer den voorganger dan den voorzanger der gemeente vermoed hebben. Statiglijk schreed hij vooruit, met afgemeten stappen, die zijn rijzige gestalte in de passende, golvende beweging brachten, een gestalte waarop een hooge hoed torende, zwart en glanzig, en onkrenkbaar, naar 't schein, door den tand des tijds.

Deez' smetlooze hoed omsloot een brein, van 't welk Vondel zou gezongen hebben: „Al wat in den Statenbijbel steekt, is in dit hoofd gevaren” met en benevens de XII Geloofs-artikelen en de Rijmzalmen en Gezangen. Voorts behoeft deze hoed een frisch en ietwat blozend gelaat met vrij bolle wangen — bij een voorzanger niet onverklaarbaar — temeer uitkomend, wijl de bezitter glad geschoren was. Als blijk van zijn echt Germaanschen oorsprong, had onze voorzanger blond haar — althans vóór de vijftig — en blauwe oogen, met den zeer vrijmoedigen opslag, die bij zijn ambt paste. Stel u voor een voorzanger, die „bleu” is!

De bolle wangen, hierboven vermeld, rustten behagelijk en deftigheid-bevorderend op den even deftigen staanden boord, een halssieraad en halsbeschermer waaraan het tegenwoordig geslacht is ontgroeid, gelijk aan den befaamden witten das, min sierlijk „stropdas” geheeten. Zeg dat het lastposten waren, schoon in verschillende zin, voor de waschvrouw, de huisvrouw en den man van de huisvrouw, maar erkend dient ook, dat ze iets bijzetten, 't welk het „WelEerwaarde” of het „Eerwaarde” van den drager van boord en ambt rechtvaardigde, natuurlijk maakte. Wat steekt daar een Ds. of dergelijke met

zijn smalboordigheid en zwart strikje, zijn flap- of bolhoedje bij af. Ja, De Génestet heeft heel wat op zijn geweten. Gelukkig maar, dat onze voorzanger hem noch zijn dichten ooit heeft gekend.

Met de achttiende eeuw is het eigenaardige en sierlijke in der heeren kleding verdwenen. Ze „gaan in het zwart” ter bruiloft als ter begrafenis. Alzoo deed dan ook onze in de 19e eeuw levende voorzanger, 't zij hij alleen den ambtsrok, oftewel „stalen pen” droeg, of daarover de lange „gekleede jas,” die zulk een deftig man bijzonder kleepte. De smet- en stoflooze zwartheid eindde in de zwarte, glanzige laarzen, die vriendelijk den hoogen hoed weerkaatsten.

Met verschuldigen eerbied werd, even binnen de kerkdeur, de voorzanger door den koster ontvangen. Een handdruk, een praatje over weer en wind, „officiële berichten” zoo noodig, en dan reikte de koster het „briefje” over, waarop dominee's beschikkingen stonden. De voorzanger ging nu naar zijn bank, en zag in de boeken na, of de opgaven klopten. Eerst daarna gunde hij zich den tijd, de reeds aanwezigen met ettelijke rondgaande knikjes te groeten.

De groote torenklok speelde kwart vóór tien. Dan rees onze voorzanger op, en trad op.

Zoo noemde hij het, al zou „trad in” juister zijn geweest. Maar „trad op” klonk deftiger.

De intrede werd gevolgd door een neusgeluid, 't welk toonde, dat alle „quade humeuren,” gelijk onze vadersen zeiden, uit het hoofd werden weggevaagd, 't welk nu helder moest zijn. Een witte zakdoek, benevens een gouden horlogeketting, werden hierbij zichtbaar. Dan zag hij rond, daarna voor zich in 't boek, en verzocht „de gemeente tot eer des Heeren en hare onderlinge stichting te zingen” wat het bordje naast de preekstoel aangaf.

Nu had de man twee stemmen, wel te weten als hij sprak; niet als hij zong of voorzong. De eerste, de gewone weeksche, diende hem in huis of als baas Gerrits in zijn winkel van ijzerwaren; de andere, de Zondagsche, in de kerk. 't Was een deftig, zwaar, ietwat somber geluid, niet mooi, omdat men wist, dat het gemaakt was. Het had vele trillingen en vallen, die in een kerk als de onze met een weergalm dubbele kracht oefenden; iets als een krijgsklaroen.

En met dat bazuïngeluid klonk het:

Zin-ch-t, zin-ch-t, een nieuw *gezanch* den Heerrre,
Dien grrroten God, die wondrrren *deed*;
Zijn rrrrechterhand vol *sterrrkte* en eerrre,
Zijn heilige arrrm wrrrocht *heil* na leed.

En zoo voort. Waarlijk, wie onzen voorzanger indertijd examineerden en kozen, hebben wat op hun geweten! Maar misschien waren de andere candidates nog minder op de hoogte.

Dan hief onze vriend aan, en *na* hem — men lette op dat *na* — het bij den „eersten voorzang” reeds aanwezig tiende deel der gemeente. Ik kreeg, toen ik 't later bijwoonde, bij alle gezang in onze kerk steeds den indruk als van een kampstrijd tusschen voorzanger en „orgelist,” zooals de lui 't uitspraken. Was het wijl de laatste, door zijn winkel van „allerlei” in de week, min of meer als mededinger des eersten optrad? Hoe 't zij, naarmate no. 1 zijn longen als aanjagers liet werken, z'n keelspielen spande, gaf ook het orgel forscher geluiden, welbewust van zijn eindelijke zegepraal. Deze wind- en toonstrijd kwam de min wijsvaste gemeente ten goede. Wel was 't geluid in de derde macht van forsker, maar bij ons Nederlandsch kerkgezang is toch nooit te hooren wat woorden de schare zingt. Alles „liep” dus, en dat is al veel, wijl er zooveel onder door kon loopen, valsch voorgezang ingesloten, loeiend nagezang tevens. De voorzanger wist, dat de gemeente niet zong zonder hem en dat maakte hem sterk; de gemeente wist dat hij haar zangbelang behartigde, en dat wekte vrouwen.

(Slot volgt.)

A. J. HOOGENBIRK.

ONZE VOORZANGER.

II. (SLOT.)

Min vreemd, dan wel vermakelijk was, dat het ietwat strijdhafe van onzen voorzanger scheen te stijgen, ja uitdagend werd, als hij tot het lezen kwam. Dan zette hij de linker- en rechterhand naar voren met een gebaar als wou hij zeggen: Kom maar op, wie durft; ik sta mijn man! Ben ik niet de eenige geweest onder al de liefhebbers, die Hand. 2:9—11 lezen kon zonder één fout te maken; en heb je mij ooit hooren lezen, dat Tarsis in Sicilië lag in plaats van in Cilicië! Ik weet waarvoor ik scheep kom.

Nu — eere wien eere toekomt — lettervast was onze Gerrits. Hij zou niet als sommige beunhazen in het ambt gelezen hebben: „met booze woorden tegen ons snatêrende,” of wel „zult gij drie maanden vliegen voor het aangezicht uwer vijanden,” noch ook „uw kinderen als olifanten om uw tafel.” Wat ge doet, moet ge goed doen, dat was zijn leus. Zondags in de kerk, zoo goed als door de week in de blikslagerij. Dierbaar was hem de tekst: „Zalig is hij, die leest.” Maar dubbel dierbaar, nu dominee eens van den kansel had uitgelegd, dat het eigenlijk beduidt: „Zalig is hij, die voorleest.” Sinds was het bewustzijn van de hoogheid zijner roeping nog merkkelijk gestegen; of hem dat goed deed!

Zwaar en deftig, als te wachten was, werd de lezing ingeleid met het onveranderlijke, overgeërfde:

„De Gemeente gelieve met opmerkzaamheid en eerbied te luisteren naar de heilige Wet des Heeren, die wij ons beschreven vinden in Exóodus XX, en voorts naar dat gedeelte van des Heeren Woord, 't welk haar aandacht beschreven vindt in' enz. enz., en dan een oogenblik later: „Ik e-zegge,” enz.

Dat onze voorzanger min of meer een zalig gevoel had, als hij daar zoo stond, alles beheerschend met zijn stemgeluid, hij, de eenige uit allen, die nu spreken mocht, is zeer denkbaar; maar te betwijfelen valt het bij zijn hoorders. Want de man, schoon lettervast, had blijkbaar niet met het ambt ook de gaven ontvangen, gelijk sommigen immers gelooven, dat geschiedt.

Zijn lezen was een rijzen en dalen zonder eind, als van een schip op de golven. Niet alleen zette hij punten en komma's, waar het hem goeddocht, maar hij liet ook een of meer woorden uitkomen, al naar het hem 't best uitkwam. In het 10e gebod zocht hij, naar het scheen, een opklimming; de vrouw kreeg meer nadruk dan het huis, de dienstknecht meer dan de vrouw. De dienstmaagd overtrof weer den dienstknecht, gelijk de os haar. Met den ezel eindelijk rees de lezer ten toppunt, en ik hoor nog dien „e-ezul!” uitgegalmd, straks teruggekaatst door de hooge wanden der kerk.

Maar daaraan was men gewoon, alleen vreemden merkten het nog. Als hij *proza* las, gaf of hergaf vriend Gerrits aan de *ng* en de *r* gelukkig hun gewoon geluid. Maar overigens Nog klinkt mij in de ooren zijn lezing van Lukas XV : 11 en verder:

„En Hij zeide: Een zeker **mensch** had twee zonen. En de jongste van hen **zeide** tot den vader: Vader — geef mij het deel des goeds, dat mij **toekomt**. En hij deelde **hun** het goed. En niet vele dagen daarna — De jongste zoon **alles** bijeenvergaderd hebbende, is weggeëisd in een **vergelegen** land en heeft aldaar zijn goed doorgebracht, levende; — overdadiglijk. En **als** hij het alles verteerd had, werd daar een groote hongers**nood** in dat land,” enz.

Behalve door den verkeerden klemtoon, werd door vele,

letterlijk onbeschrijfelijke zwenken en zwaaien de heerlijke gelijkenis bedorven. 't Was als een valsch gespeeld stuk muziek, al werd ook nu de deftigheid bewaard. Zoo 'k vernam, had de dominee onzen voorzanger wel eens over zijn „valsche tonen” onder handen genomen, doch deze had ten slotte heel netjes gewezen op „mij” in vs. 12 en „gelegen” in vs. 13 van Lukas XV. 't Stond immers in den Statenbijbel ook cursief. En zoo ging de man, onbekeerlijk, zegevierend heen.

Er zijn meer menschen, die den Bijbel slecht voorlezen; zelfs zijn er voorgangers, die in dezen van een voorzanger nog wel iets leeren kunnen. Doch hoe 't zij, het hârt moet er bij wezen, en dat, geloof ik, ontbrak bij onzen vriend Gerrits. Hij las, meen ik, de Schrift met meer eerbied, statigheid, deftigheid, dan liefde; als een akte, niet als een testament, waarin ook hij stond. Hij las voor, omdat het zijn roeping was, gelijk een ambtenaar stukken voorleest. Men weet vooruit al wat er zal komen. De bruid en de bruijom zeggen iets bij de plechtigheid op den trouwdag, de heer van den burgerlijken stand ook. Maar er is verschil in het hoe.

Veel, heel veel goede woorden heeft onze man in de lange jaren zijner ambtsbediening de gemeente voorgezongen, voorgelezen, — toegeroepen mag het wel heeten, met alle kracht van stem en longen, met een houding, die ontzag gaf. Toch vrees ik, dat het zijn eigen ziel ledig is voorbijgegaan, dat hij op de vraag van Philippus aan den kamerling, ook diens antwoord had moeten geven, als hij zoo wijs en heilbegeerig was geweest. Aan onderdichters ontbrak het niet, elken Zondag had hij die; goede, zeer goede soms, en vlak bij, zoodat hij ze wel moest hooren. En toch, ik vrees weer, dat hij bij 't voorzingen van

„Ik overtreff mijn meesters in beleid”,

niet altijd de juiste toepassing maakte. Men kan ook hooren en zelfs lezen, en toch niet verstaan. Het bekende beeld van den handwijzer, die u wijst waarheen ge gaat, maar er zelf nooit komt, is soms aangrijpend juist.

Het zou wat dwaas klinken te beweren, dat onze voorzanger uit de hoogte neerzag op den dominee — er waren bij ons verscheidene — want die stond in elk geval letterlijk hooger dan hij. Doch overigens — het genadig knikje waarmee Gerrits elken dominee, als hij op stoel was, beduidde: „Zie zoo, nu heb ik afgedaan, en laat ik het u over,” . . . dat knikje zei heel veel. Was het wonder? De voorgangers komen en gaan; de voorzangers blijven in den regel tot hun de stem begeeft, en wanneer zou dat wel pas bij den onzen gebeuren! Hij voelde zich een referendaris bij een ministerie, die zijn meerderen ziet op- en weer aftreden, maar zelf zijn 50-jarig ambtsfeest nog hoopt te vieren. Daarbij was hij, Gerrits, net zoo goed als de leeraar, een „bestelde voorganger,” gelijk hij uit Jeremia voorlas! En dat nog wel in poëzie en zang en proza; wat wil men meer?

Toch zat de spanning tusschen het hogere spreekgestoelte en het lagere feitelijk in iets anders, veel gewichtigers.

Onze voorzanger was gewoon op te geven aldus: „Psalm 84 : 3 en 4.” — „Gezang 3 : 1 en 2.” Doch de dominee's, als bij afspraak, kondigden aan „het 3e en 4e vers van Ps. 84.” — „Het 1e en 2e vers van Gezang 3.” En ziet ge, zoo iets kon onze vriend niet hebben. Dat was willekeurig omzetten, dat was revolutie! Wat kwam eerst: de Psalm, het Gezang, of het vers? En toch hielden die koppige predikanten maar vol! 't Was, zoo al niet om grijze haren van te krijgen, dan toch om over te vergrimmen. Was niet zijn manier veel deftiger, en dus meer apostolisch!

Naar vast gebruik, las onze voorzanger aan het slot van den dienst de namen van die „ingekomen” en die vertrokken waren, als mee van die eerlang in den echten staat wilden treden. Dat hij deze meer gewone zaken las met een stem als voor Jesaja 40, zij hem vergeven. 't Was toch alles ambtswerk!

Had de scheidingsure geslagen, dan verliet onze man zoo deftig hij kon — en dat zegt iets — zijn standplaats,

om een ander in te nemen bezijden den uitloop. Daar liet hij even deftig de gemeente voorbij hem trekken, met gekruiste armen: op de wegtrekkenden blikkend, als een veldheer, die zijn troepen schouwt.

Niet alzo als hij ter kerke getogen was, ging onze voorzanger huiswaarts. Bij het laatste verzelden hem zijn vrouw en kinderen, die hij 's morgens uit ambtsijver achterliet. Uit eerbied hiervoor of uit gemakzucht had het gezin hier vrede mee. Laat mij er trouwens bij zeggen, dat het gezin van baas Gerrits een voorbeeld was voor velen. Het was, naar 't uiterlijk althans, een Christelijk gezin, en er heerschte liefde en eendracht en vrede, als niet bij alle voorzangers en andere menschen.

Toen onze Gerrits zijn 50-jarig huwelijk herdacht, ontbrak het den nog flinken ouden heer niet aan betoon van eer en genegenheid. Honderden, dien onze voorzanger had voorgezongen, kwamen hem huldigen, hem, die tegelijk zijn 40-jarig bestaan als voorzanger vierde. Hij was nog altijd de deftige man, maar die ook „deftig tracteerde,” gelijk de vadersen zeiden.

Na dien tijd heeft hij niet lang meer gezongen, althans voor de gemeente. De tocht in de groote kerk, de tocht zoo lang door hem getrotseerd, werd hem eindelijk te sterk. Hij wierd heesch en schor; drop noch ramen hielpen meer. Zijn stem was „versleten.” Hij kreeg zijn welverdiend emeritaat, en heeft nog een twaalf jaar „de welverdiende rust” genoten.

Er is, Gode zij dank, gegronde hoop, dat voor hem ook de rust is gevolgd, die overblijft voor het volk van God. Hij heeft te ellder ure geleerd, wat zonde, maar ook wat genade is. En zoo zijn — ben ik wel onderrecht — zijn leste dagen zijn beste geweest.

Hij is deftig begraven; in op één na de hoogste klas van de zes, waarin de bevolking onzer stad na haar overlijden wordt gesplitst.

A. J. HOOGENBIRK.

V A R I A.

1909.

Een juffrouw zag ik, die torste een hoed
Uit negentienhonderd negen.
En 'k dacht, waartoe is zoo'n hoed al niet goed!
Hij houdt wie hem draagt, bij regen,
Met wis nog wel twee anderen droog,
En hoedt straks voor lastigen zonschijn in 't oog.
Licht strekt hij een vogel tot kooitje,
Of neemt een musch op dat koepeldak —
Het is toch gevederd — zijn gemak.
Keer 't om en ge hebt een bootje.
En schoon ook de draagster een waterhoofd had,
Haar dochter Absaloms hardos bezat,
Zoo'n hoed bergt juf, dochter en grootje.

Verband

Merk, dat de uil van Droefenis
Als van Wijsheid 't zinbeeld is,
Salomo versprak zich niet:
„In veel wijsheid veel verdriet.”

Practijk.

Wanneer het ooft wordt rondgevent,
„Twee, drie, neem weg maar, om een cent.”
Al is 't zoo goed als ge ooit maar ziet,
Een deftig burger koopt het niet. —

Dat is de practijk, maar nu de leer?
Die zeg ik u op een anderen keer.

A. J. H.

V R A G E N B U S.

Matig rooken is voor gezonde volwassen personen niet schadelijk, het vermeerderd de speeksel-afscheiding en werkt dientengevolge gunstig op de spijsvertering; vooral na een rijkelijken maaltijd is daarom een niet te zware sigaar, ook van hygiënisch standpunt, niet te verwerpen. *Bovenmatig* rooken is daarentegen steeds schadelijk, veroorzaakt stoornissen der spijsvertering, chronische keel- en strottenhoofd-katarrhen, hartkloppingen, zenuwachtigheid, slapeloosheid en vermindering van het gezichtsvermogen. Dat de desinfecteerende kracht van het speeksel van rookers grooter is dan van niet-rookers, is proefondervindelijk bewezen; daarentegen heeft de *uitgeademde rook* geen bacillen-doodende kracht.

J. N. te P. — *Open wonden* aan de beenen komen dikwijls voor in het verloop van aderzwellingen; radikale genezing kan niet zelden verkregen worden door een rustkuur, verbonden met baden, Priessnitz'sche omslagen, massage en een doeltreffend verband. Verdere bijzonderheden kunnen wij hier niet aangeven, al het noodige kunt u vinden in het werk „Homoeopathie in de Praktijk,” 2e druk, blz. 140.

G. J. V. te B. — De *zenuezwakte*, waarover u klaagt, kan het gevolg zijn van de vroegere ongeregelde leefwijze. De eerste voorwaarde ter genezing is dus, deze leefwijze radikaal te veranderen; op welke wijze dit moet geschieden, zult u zelf wel weten. Tevens raden wij u veel lichaamsbeweging in de open lucht bij elk weer, en drie maal per week een kort koud zitbad aan. Als u dezen raad *consequent* opvolgt, kunt u in enkele maanden van uw kwaal bevrijd zijn.

H. J. te E. — *Zwakte der oogen* komt vaak voor bij nerveuze menschen, ook tengevolge van overspanning der oogen, gemoedsaandoeningen, weenen, uitspattend leven, misbruik van alcohol en tabak. De oogen worden spoedig vermoeid, bij het lezen loopen de letters in elkaar, er ontstaat drukking en een gevoel van vermoeidheid in de oogen en voorhoofdspijn. Daarbij kan het gezichtsvermogen geheel normaal zijn.

Om deze kwaal duurzaam te genezen, wat met eenige wilskracht zeer goed mogelijk is, tenminste als er geen organische veranderingen van het oog of de oogzenuwen aan te gronde liggen, moeten de aanleidende oorzaken, die wij hierboven opgenoemd hebben, zoo mogelijk geheel vermeden worden; vooral moet het lezen bij slechte verlichting, het ingespannen, aanhoudend lezen met voorovergebukt hoofd gelaten worden, ook is *afwisseling van arbeid en rust* voor de oogen van groot belang. Daarnevens zijn *koude wasschingen* van de oogen, het voorhoofd en de slapen van veel nut, bovenal echter de *koude oogbaden*, die schrijver dezes zelf op de volgende wijze neemt en er uitstekende resultaten mede verkregen heeft bij oogzwakte van nerveuzen aard. Des morgens na het opstaan wordt het aangezicht in de waschkom, die met koud water is gevuld, gedompeld, waarna de oogen *in het water* 12 maal langzaam geopend en weer gesloten worden. In den aanvang zal menigeen hiervoor terugschrikken, doch weldra gaat het zeer goed, en wil men dit verfrisschende en versterkende oogbad niet weer missen. Dit bad mag *niet* aangewend worden, als er ontsteking aan de oogen of oogleden aanwezig is.